

Eğitim ve G

Editör: Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL

Editör: Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL

EĞİTİM VE GÖÇ

ISBN 978-625-6128-57-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2024, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

İlk insan topluluklarının sürekli olarak bir göç hareketi içerisinde olduğu tarihsel kaynaklar tarafından da doğrulanmış ve genel kabul gören bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Çok uzun bir süreci ve geniş toplulukları kapsayan göç hareketleri, bir ölçüde coğrafik ve demografik olarak bir ters-yüz olma sonucunu da beraberinde getirmiştir. Yerleşik hayata geçiş ile birlikte göçlerin uzunca bir süre hız ve ivme kaybettiğini söylemek olanaklı bir durumdur. Bununla birlikte son çeyrek yüzyılda ortaya çıkan doğal afetlerin, iklim değişikliklerinin, açlık ve yoksullukların ve savaşların yoğunlaşması ve buna paralel olarak ta göç hareketlerinin tekrar olağanüstü artış göstermesine neden olmuştur. Bilim ve teknolojide ortaya çıkan değişiklikler ve son yıllarda özellikle iletişim teknolojisindeki sıçramalar, gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerden ve topluluklardan, gelişmiş ülkelere ve alanlara doğru göçleri de tetiklemiş ve hızlandırmıştır.

Birçok değişkene bağlı olarak ortaya çıkan ve gelişen göç hareketlerinin özellikle günümüzde farklı bir boyut kazanması, tüm ülkeler açısından sosyolojik, hukuksal, insan hakları ve eğitim açısından temel problemler oluşturmaya başlamıştır. Günümüzde, insanlığın yoğun olarak karşı karşıya kaldığı göç olgusu, önceki göç hareketlerinden farklı olarak yeni ve karmaşık sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Temel insani haklar açısından (yaşam, sağlık ve eğitim hakkı) problemlerin ortaya çıkması, sadece göç alan ülke ve coğrafya için değil, küreselleşen Dünyadaki tüm insanlar için kritik önem taşımaktadır. Bu önem çerçevesinde yer alan eğitim hakkı ve eğitim hakkına erişim, öncelikli haklar arasında yer almaktadır.

Göçmenlerin hedef ülkeye yönelmeleri ve ulaşmaları ile birlikte onları, sadece farklı dil, kültür, davranış biçimi değil aynı zamanda farklı bir eğitim sistemi de karşılamaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de, ortaya çıkan göç tablosuna yönelik geliştirilen eğitim uygulamaları, yeni düzenlemeleri ve yeni denemelere girişimi bir zorunluluğa dönüştürmeye başlamıştır. Bugün kritik bir önem taşıyan ve gelecekte de bu durumun devam edeceği öngörülen eğitim ve göç sorunsalının ve buna bağlı olarak göçmen eğitimine dönük kendine özgü yeni uygulama, yöntem, teknikler ve yaklaşımların sürekli olarak gündeme gelmesi ve tartışma konusu olması kaçınılmaz olacaktır. Göçmenlerin eğitim alması ve eğitime erişimi bir ölçüde yeni topluma uyum ve entegrasyon ile birlikte diğer haklarına erişimde başat bir rol da oynamaktadır.

Bu kitap öncelikle son yıllarda birçok ülke açısından öncelikli bir temel problem dönüşen 'eğitim ve göç' e yönelik bir betimsel çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda kitap, göç ile ilgili temel kavramları, göçün tarihsel sürecini, göçmenlerin eğitim hakkı ve erişimini, göçmen eğitimine yeni yaklaşımları, çok

kültürlülüđü, pedagojik boyutu, gn toplumlar ve bireyler üzerindeki etkilerini, göçmen çocuklarla iletiřimi, göçmenlere yönelik eğitim politikaları gibi birçok kritik konuyu içermektedir.

Bu kitabın alana katkı sunması ile birlikte, özellikle eğitimin tüm paydaşları (đrenci, đretmen, yönetici, veli, Akademisyen) için bir başvuru kaynağı olması umulmaktadır.

Ayrıca, farklı üniversitelerde görev yapmakta olan akademisyen arkadaşlarım ile gerçekleştirdiğimiz işbirliği ve yoğun emekler sonucunda ortaya çıkan bu eser için, tüm bölüm yazarlarımıza, en içten duygularımla teşekkür ediyorum.

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL

1. Bölüm: Göçmen Eğitiminin Kavramsal Çerçevesi ve Göçmen Eğitiminin Önemi

Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL, Dicle Üniversitesi

ORCID No: 0000 -0001-7463-9067

2. Bölüm: Geçmişten Günümüze Bir Olgu Olarak Göç

Öğr. Gör. Dr. Barış Çavuş, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9922-2994

3. Bölüm: Göçün Nedenleri, Süreci ve Azaltılmasına Dönük Tasarımlar

Uzm. Aysun YÜKSEL BAŞAR, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-7045-1419

Doç. Dr. Yüksel GÜNDÜZ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4710-8444

4. Bölüm: Sürdürülebilir Kalkınma ve Göç: Temel Kavramlar ve Bağlantılar

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ASLAN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2724-0445

Dr. Ümit Doğan, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-8144-9744

5. Bölüm: Eğitim Yönetimi ve Göç

Dr. Funda ERYILMAZ BALLI, Süleyman Demirel Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4703-3945

6. Bölüm: Beyin Göçü ve Etkileri

Dr. Öğr. Üyesi Uğur EPÇAÇAN, Siirt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0240-7093

7. Bölüm: Göçün Becerilere Olan Etkisi

Öğr. Gör. Lütfi SARAÇ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2510-0492

8. Bölüm: Küreselleşen Dünyada Dijital Göçmenler ve Yaşadıkları Sorunlar

Prof. Dr. Mustafa KAHYAOĞLU, Siirt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2003-9730

Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan KENANOĞLU, Dicle Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4480-1657

9. Bölüm: Çok Kültürlü Eğitim

Prof. Dr. Cevdet EPÇAÇAN, Siirt Üniversitesi

ORCID No: 000-001-8926-3226

Zehra YALIM, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0009-0003-2167-7782

10. Bölüm: Göçmenler ve Eğitim Göçmen Çocukların Eğitim Durumu

Dr. Melek Dönmez YAPUCUOĞLU, Süleyman Demirel Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9946-1397

11. Bölüm: Göçmen Eğitiminde Pedagoji Değişikliği ve İşlevi

Prof. Dr. Meltem YALIN UÇAR, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9922-0905

12. Bölüm: Göçmen Çocukların Bulunduğu Sınıfların Yönetimi

Prof. Dr. Tuncay AKÇADAĞ, Dicle Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9131-2039

13. Bölüm: Göç ve Karşılaştırmalı Göç Eğitimi

Dr. Melek Dönmez YAPUCUOĞLU, Süleyman Demirel Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9946-1397

14. Bölüm: Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada Örneğinde Göçmen Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Meltem SÜNKÜR ÇAKMAK, Dicle Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6192-6531

15. Bölüm: Eğitim Politikaları ve Göç

Doç. Dr. İbrahim GÜL, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0501-8221

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	vii

1. BÖLÜM

GÖÇMEN EĞİTİMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE GÖÇMEN EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Giriş.....	1
Göçmen Eğitimin Önemi.....	4
Göç Kavramları.....	6
Çok Kültürlü Eğitim/Kültürler Arası Eğitim.....	20
Kaynakça.....	21

2. BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BİR OLGU OLARAK GÖÇ

Giriş.....	23
Göç Olgusu.....	24
Göç Türleri.....	25
Göç ile İlişkili Kavramlar.....	28
Göçün Tarihsel Süreçleri.....	30
Sonuç.....	36
Kaynakça.....	38

3. BÖLÜM

GÖÇÜN NEDENLERİ, SÜRECİ VE AZALTILMASINA DÖNÜK TASARIMLAR

Giriş.....	41
Göç Kavramı.....	42
Göçün Nedenleri.....	43
Göçün Ekonomik Nedenleri.....	44
Göçün Siyasal Nedenleri.....	45
Göçün Sosyal Nedenleri.....	46
Göçün Çevresel Nedenleri.....	47

Göç Süreci	48
Siyasi Sınırlara Göre Göç Hareketleri.....	49
Hareket Şekillerine Göre Göç Hareketleri	50
Karar Verme Stratejilerine Göre Göç Hareketleri.....	51
Göçün Azaltılmasına Dönük Tasarımlar	52
Sonuç.....	57
Kaynakça	58

4. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE GÖÇ: TEMEL KAVRAMLAR VE BAĞLANTILAR

Giriş	61
Göçün Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Etkileri	62
Göç ve Yerel Ekonomiler: Avantajlar, Zorluklar ve Fırsatlar	64
Politika ve Pratik Çözümler: Göç ve Sürdürülebilir Kalkınma Arasındaki Dengenin Sağlanması	73
Gelecek İçin İyi Uygulamalar: Göç ve Sürdürülebilir Kalkınma Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar	74
Kaynakça.....	76

5. BÖLÜM

EĞİTİM YÖNETİMİ VE GÖÇ

Giriş	79
Eğitim Yönetimi ve Göç.....	80
Göçmenlerin Eğitim Yönetimi Politikaları Üzerindeki Etkisi.....	81
Kurumsal Değişim ve Politika Uyarlamaları	82
Eğitim Hizmetlerine Erişim ve Eşitlik	83
Uyum ve Entegrasyon.....	84
Öğretmen ve Personel Eğitimi.....	84
Aile Katılımı.....	85
Öğrenci Çeşitliliği ve Çok Kültürlülük.....	86
Dil ve Dil Edinimi	87
Okul Güvenliği	88
Politika Önerileri ve Uygulama Stratejileri.....	89
Kaynakça.....	92

6. BÖLÜM BEYİN GÖÇÜ VE ETKİLERİ

Giriş	97
Beyin Göçünde Yaklaşım ve Kategoriler	99
Beyin Göçünün Nedenleri	101
Beyin Göçünün Etkileri	102
En Fazla Beyin Göçü Alan ve Veren Ülkeler	105
Beyin Göçüne İlişkin Çözüm Önerileri	106
Kaynakça.....	108

7. BÖLÜM GÖÇÜN BECERİLERE OLAN ETKİSİ

Giriş	109
Göç Nedir?	109
Göçün, Ortaya Çıkardığı Eğitimle İlişkiler Zorluklar Nelerdir?	112
Kaynakça.....	123

8. BÖLÜM KÜRESELLEŞEN DÜNYADA DİJİTAL GÖÇMENLER VE YAŞADIKLARI SORUNLAR

Giriş.....	125
Dijital Çağ.....	126
Dijital Çağ ile Hayatımıza Giren Kavramlar	128
Dijital Göçmenler ve Yaşadıkları Sorunlar	130
Kaynakça.....	134

9. BÖLÜM ÇOK KÜLTÜRLÜ EĞİTİM

Giriş.....	137
Kültür ve Kültürel Süreçler.....	137
Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim	139
Çok Kültürlülük.....	141
Çok Kültürlülüğün Tarihçesi	142

Çok Kültürlü Eğitim.....	145
Çok Kültürlü Eğitimin Tarihçesi	146
Çok Kültürlü Eğitimin Amacı	147
Çok Kültürlü Eğitimin Özellikleri.....	148
Çok Kültürlü Eğitimin Temel Prensipleri	149
Çok Kültürlü Eğitimde Öğretmen.....	150
Türkiye’de Çok Kültürlü Eğitim.....	152
Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Eleştiriler ve Çok Kültürlü Eğitimin Sınırlılıkları ...	153
Kaynakça.....	155

10. BÖLÜM

GÖÇMENLER VE EĞİTİM GÖÇMEN ÇOCUKLARIN EĞİTİM DURUMU

Giriş.....	159
Göç ve Eğitim İlişkisi	160
Göçün Eğitim Üzerindeki Etkileri	161
Göçmenlerin Yaşadığı Eğitim Sorunları	162
Okul Dışında Karşılaşılan Sorunlar	163
Okul Süreçleri İçerisinde Karşılaşılan Sorunlar	165
Göçmenlerin Uyum ve Eğitim Gereksinimleri	167
Türkiye’de Göçmen Çocukların Eğitim Süreçleri ve Olanakları.....	169
Geçici Eğitim Merkezleri	170
Göçmen Öğrencilerin Okullaşması	171
Kaynakça	173

11. BÖLÜM

GÖÇMEN EĞİTİMİNDE PEDAGOJİ DEĞİŞİKLİĞİ VE İŞLEVİ

Giriş.....	177
Pedagojik Yaklaşımlar	178
Pedagoji Değişikliği.....	179
Pedagoji Değişikliğinin Temel İlkeleri.....	181
Eğitim Sürecinde Göçmen Çocukların Travmalarına Yönelik Yaklaşımlar	185
Göçmen Çocukların Dil Eğitimi	187
Göçmen Çocukların Eğitiminde Kültürel Duyarlılık ve Farkındalık.....	188
Kaynakça.....	190

12. BÖLÜM**GÖÇMEN ÇOCUKLARIN BULUNDUĞU SINIFLARIN YÖNETİMİ**

Giriş.....	193
Türkiye’de Göçmen Çocuklara Yönelik Eğitim Uygulamalarında Çıkan Sorunlar	195
Göçmen Çocukların Bulunduğu Sınıflarda Sınıf Yönetimi.....	196
Sınıf Nedir? Göçmen Çocukların Bulunduğu Sınıflarda Sınıf Yönetimini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi.....	196
Göçmen Çocukların Bulunduğu Sınıfların Yönetiminde Öğretmenlik Becerilerine İlişkin Değerlendirme.....	199
Nitelikli İletişim	200
Model Olarak Öğretebilme ve Etkileşim Alanı Oluşturma	201
Göçmen Çocukların Bulunduğu sınıflarda Ders Tasarlama ve Yönetme	202
Sınıf Ortamında Kural Koyma ve Disiplini Sağlama	206
Göçmen Çocukların Bulunduğu Sınıflarda Sorun Davranışların Yönetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	208
Kaynakça.....	212

13. BÖLÜM**GÖÇ VE KARŞILAŞTIRMALI GÖÇ EĞİTİMİ**

Giriş	213
Göçmenlerin ve Göçmen Çocukların Eğitim Hakkı.....	214
Göçmen Çocukların Eğitiminde Yasal Gereklilikler	215
Göçmen Eğitimi Politikaları ve Modelleri	216
Karşılaştırmalı Göçmen Eğitimi.....	217
Türkiye’de Göçmen Eğitimi Politikaları.....	219
Almanya’da Göçmen Eğitimi Politikaları.....	221
Fransa’da Göçmen Eğitimi Politikaları.....	223
İsveç’te Göçmen Eğitimi Politikaları	224
Sonuç	225
Kaynakça.....	227

14. BÖLÜM

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE KANADA ÖRNEĞİNDE GÖÇMEN EĞİTİMİ

Giriş.....	231
Amerika Birleşik Devletleri.....	233
ABD Eğitim Sistemi ve Göçmen Eğitimi	235
Kanada	242
Kanada Eğitim Sistemi ve Göçmen Eğitimi.....	244
Kaynakça.....	253

15. BÖLÜM

EĞİTİM POLİTİKALARI VE GÖÇ

Giriş.....	255
Göçün Sosyal ve Kültürel Etkileri	256
Göç Olgusu ve Eğitim	260
Göçün Eğitim Sistemleri Üzerindeki Etkisi	261
Cumhuriyet Döneminden Günümüze Göç Politikaları.....	265
Göçte Duyarlı Eğitim Paradigması Temel İlkeleri.....	267
Göçmen ve Mültecilerin Okullaşma Sorunları	269
Göçlerin Eğitim Politikalarına Etkisi.....	271
Kaynakça.....	273

1. BÖLÜM

GÖÇMEN EĞİTİMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE GÖÇMEN EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL, Dicle Üniversitesi
ORCID No: 0000 -0001-7463-9067

Giriş

Tarihsel süreç içerisinde dünyanın neredeyse bütün coğrafyalarının göç ile karşılaşması ve sürekli olarak göç akınlarının oluşmasına tanıklık etmesinin söz konusu olduğu söylenebilir. Göçün sadece insanlara özgü olmadığını diğer bir kısım canlı türleri içinde geçerli olduğunu söylemek olanaklıdır. Göçmenlerin ayrıldıkları coğrafi alandan ve kültürden oluşan davranış biçimlerinin ve algılarının yeni bir coğrafya ve kültürde yeniden şekillendirilmesi kuşkusuz çok güç ve karmaşık bir süreci içermektedir. Göçün dinamik bir yapı içermesi etki ve etkilenme süreci ile birlikte değişime dönüşebilmesi ve geldiği alana ilişkin yeni tasarımlara neden olması kaçınılmaz bir durum olarak ifade edilebilir. Göçün kuşkusuz çok farklı nedenlere ve değişkenlere dayanması mümkündür. Bu nedenlerin etkileri diğer alanlarda olduğu kadar eğitim açısından da kritik bir önem taşımaktadır.

Göçmen topluluklarının kendi içlerinde homojen veya heterojen bir yapı oluşturması eğitim açısından da dikkate alınması gereken temel bir öge olarak değerlendirilebilir. Göçmen eğitimi temel sorun olarak ilk dönemlerden günümüze kadar devam eden bir olguya dönüşmüştür. Bu bağlamda göçmenlerin eğitim durumlarının veya eğitim ihtiyaçlarının şekilleneceğini söylemek olasıdır. Göçmen eğitimi bir ölçüde normal eğitim programlarında oldukça farklı bir içerik ve yöntemi gerektirmektedir. Bu nedenle göçmen eğitime dönük kavramsal ve teorik çerçeve ile birlikte kullanılan tanımlamalarda değişkenlik göstermektedir. Göçmen eğitimi bir bakıma eğitim etkinliklerinin gerçekleştiği alanın coğrafyası, iklimi kültürü ve algıları ile ilgili olduğu kadar geleceğe ilişkin entegrasyon ve uyum projeleri ile de yakından ilgili bir durumdur. Göçmen eğitiminde kullanılan kavramların kültürel, sosyal ve hukuksal boyutu olduğu kadar eğitimsel boyutu da stratejik bir önem taşımaktadır.

Toplumsal yapıya ve bireylere yönelik algıların ve anlamların oluşmasında kavramlar hiç kuşkusuz temel bir role sahiptir. Kavramlar sadece teorik çerçeveyi belirlemez aynı zamanda günlük yaşamdaki davranışlara ve uygulamalara da yer verir. Göçmenlere verilen eğitimin kavramlar ve teorik çerçeve üzerinden kurgulandığını ve böylece işlevsel bir biçime dönüşüp dönüşmediğini söylemek olası bir durumdur. Kavramsal anlamda oluşturulacak düzenlemelerin ve içeriğin sadece göçmenlerin istek, ihtiyaç ve taleplerine değil aynı zamanda göç ederek buldukları ülke üzerinde de ortaya çıkabilecek beklentilere ve isteklere duyarlı olması zorunlu bir durumdur. Bu değişkenleri dikkate almayan bir programın ve içeriğin uygulanması ve sonuç alması zorlaşacaktır. 'Devletler uluslararası göç bağlamında çocuklara her şeyden önce çocuk muamelesi yapılmasını sağlamalıdır' (Ünal & Sarpkaya, 2020:279).

Farklı bir toplum içerisinde şekillenen ve bu kültürel örüntü ile bakış açısı oluşturan göçmenlerin ve göçmen çocuklarının hiç kuşku yok ki birinci derecede etkilendiği alan aile çevresidir. Göçmenler için uzun bir süre daha etkili bir alan olan aile çevresinin oluşturduğu kavramların oluşturulacak program açısından özel bir önem taşımaktadır. Göçmenlerin ve eğitimin hedef kitlesi olan göçmen çocuklarının günlük yaşamı anlama algılama ve yorumlama açısından geliştirdikleri kavramsal yapının bir ölçüde çözümlenmesi gerekli bir durum olarak ifade edilebilir. Eğitimin göçmenler ve yerel yerleşik topluluklar arasında iletişim ve sosyal bir etkileşim kurması istenilen ve hedeflenen bir durumdur. Bu programların ve planlamaların bir ölçüde göçmenler olduğu kadar göç edilen alandaki bireylerin ve topluluklarında benimseyebileceği veya kabul edebileceği sınırlamaları içermelidir.

Göçmenlik bir ölçüde etkileri çok uzun sürebilen bir değişim süreci olarak değerlendirilebilir. 'Göç, göç eden birey için gerilim, stres, güvenlik kaygısı, psikolojik travma oluşturmasının yanı sıra, göç eyleminde taraf olan bireyler, toplumlar, ve ülkeler arasında ilişki ve etkileşimi kültürel geçirgenliği geliştirirken, ekonomik, sosyal, güvenlik ve siyasal alanda karmaşıklıklara, kutuplaşma ve radikalleşmenin ortaya çıkmasına da neden olmaktadır' (Bakkaloğlu, 2021:206).

Bu değişim ve uyum sürecinin sağlıklı ve empatik olabilmesi için birinci derecede programın işlevsel günlük yaşama dönük olması gerekir. Bu hedeflerin ve uygulamaların amaçlara uygun bir biçimde gerçekleştirilmemesi süreklilik taşıyacak problemlerin ortaya çıkmasına da zemin hazırlayabilecektir. Göçmen eğitimi özellikle küreselleşme ile birlikte farklı alanlara evirilen bir olguya dönüşmüş durumdadır. Küresel ve teknolojik uyarıcıların tüm topluluklar üzerinde olduğu kadar göçmenler üzerinde de farklı etkileri söz konusudur bu nedenle göçmenlere

yönelik oluşturulacak kavram ve teorik düzenlemelerin bunu dikkate alması gerekli bir durumdur.

Her ülkenin ve toplumun kendine özgü bir yöntem ve teknik geliştirerek farklı amaçlar güderek uygulamaya çalıştığı eğitim programlarının günümüzde yeterli olmadığını söylemek mümkündür. Özellikle kıta Avrupası göçün büyük oranda merkezi olması nedeniyle Avrupa Birliği kriterlerine rağmen birlik üyesi ülkelerin ortak bir göç politikası ve programı oluşturamamaları gerek ülkeler gerekse hedef kitle olan göçmen açısından beklenmedik problemlerin gelişmesine de yol açtığı gözlenmektedir. Göçmen eğitiminin göç alan ülkenin bütün toplumsal dinamiklerini temsil eden yapıların, kurumların ve toplulukların beklenti ve kaygılarını giderecek içerik ve uygun bir şekilde dizayn edilmesi bununla birlikte göçmen bireylerin istek ve ihtiyaçları ile birlikte karşılaştıkları güçlükleri görebilecek ve çözüm getirebilecek bir bakış açısına ve vizyona sahip olması bir gereklilik olarak belirtilebilir. Göçmen eğitimi hiç kuşku yok ki göçün sosyolojik olarak içeriğine dayalı olması kadar süresi ve amacına yönelik bir tasarıma dayanmalıdır. Bunu dışlayan ve görmezden gelen bir eğitim yaklaşımının başarı şansında yüksek olmayabilecektir.

Göçmen eğitimi belirli ölçülerde genel eğitimin bir parçası olarak geliştirileceği gibi ayrı bir eğitim programı ve kavramsal yapılar olarak ta düzenlenebilmektedir. Uluslararası kuruluşların tüm çocuklarla birlikte göçmen çocukları da kapsamaya dönük kararları söz konusudur. 'Birleşmiş milletler ve birçok uluslararası kuruluş, çocukların çalıştırılmaları, sömürülmeleri, sağlıklı geliştirilmeleri, yetiştirilmeleri konusunda koruyucu hükümler getirmekte ve yaptırımlar önermektedir. Tüm bunlara karşın çocuğun aile içindeki konumu bile pek iç açıcı değildir' (Açıkalın, 2006:123).

Göçün eğitim boyutunun karşılanması ve göç eğitimine ilişkin kavramsal öğelerin yeniden karşılık bulacak şekilde geliştirilmesi göçmen bireyler kadar göç alan toplumun bireyleri açısından da çarpıcı ve işlevsel olabilecektir. Bir bakıma geliştirilecek kavramların yerleşmiş olumsuz algıları değiştirip dönüştürebileceği gibi yeni bakış açıları ve yeni bir iletişim biçimi oluşturacak özelliklere sahip olması istendik bir durum olarak belirginleşmektedir. Göç alan ülkelerde göçmenlere yönelik kavramların ve uygulamaların karmaşıklığı bir yana eğitim ve entegrasyon/uyum açısından kritik bir önem taşıdığı sıklıkla ilgili çevrelerce de dile getirilen bir durum olarak görünmektedir. Küreselleşme ve iletişim teknolojilerindeki sıçrama ile birlikte eğitim programlarının ve kavramların sadece eğitim örgütlerinde ve bunların fiziki mekanlarında değil yaşamın her alanında ve süresinde görünür ve kullanılır olan teknolojik araçlar (internet, cep telefonu, Bilgisayar, Te-